

Nr 207.

Av herr **Holmberg**, om viss ändring i lagen om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring.

Det anses väl numera såsom självklart, att de som inkallas till värnpliktsutbildning eller beredskapstjänst skola ges möjlighet att återgå till sitt förutvarande arbete efter avslutad militärtjänstgöring. I syfte att ge de inkallade rättsskydd i detta hänseende tillkom "lagen om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring".

I denna lag inrymdes emellertid en möjlighet för vederbörande parter att träffa en särskild överenskommelse, att sådant avskedande skulle få ske. Nu visar erfarenheten, att denna möjlighet har utnyttjats av arbetsgivare på sådant sätt, att lagen över huvud taget inte ger de inkallade något skydd.

Som exempel kan anföras de metoder, som tillämpats gentemot de anställda vid Luossavaara-Kiirunavaara A. B. Under flera år har det nämligen varit regel att detta bolag avskedat sina unga arbetare när de kommit upp i värnpliktsåldern. Lagföreskriften om förbud mot sådana avskedanden har bolagsförvaltningen kringgått med hjälp av den nyssnämnda möjligheten till särskild överenskommelse.

I verkligheten handlar det emellertid inte om någon frivillig överenskommelse i detta uttrycks vanliga mening utan om en åtgärd, som har ett starkt drag av påtryckning från arbetsgivarens sida. Det hela går nämligen till på följande sätt: med vissa mellanrum upprättar bolagsförvaltningen en lista över de arbetare, som inom de närmaste månaderna komma att uppnå värnpliktsåldern, samt meddelar, att dessa anställda kunna få fortsätta sitt arbete endast under förutsättning att de för den tid, som återstår till värnpliktstiden, göra en särskild överenskommelse med bolaget och underteckna ett anställningskontrakt.

Eftersom denna manöver som sagt sker flera månader före inkallelsen, anses det inte att något avskedande har företagits "med anledning av värnpliktstjänstgöring". Men i kontraktet finns den särskilda överenskommelse, som berövar den inkallade rätten att få sitt arbete tillbaka efter avslutad militärutbildning.

Det inses lätt, att de ungdomar, som ställas inför bolagsförvaltningens dekret — omedelbart avskedande eller fortsatt arbete enligt särskilt kontrakt — som regel icke ha något val. För att få sitt levebröd för den närmaste tiden måste de som regel godkänna kravet om en överenskommelse, som berövar dem den rätt till återanställning som lagstiftarna ha velat tillförsäkra dem.

För vissa delar av Norrbotten har denna fråga troligen också ett visst samband med den allt mer och mer ogynnsamma fördelningen mellan olika åldersgrupper inom befolkningen här uppe, kanske framför allt inom gruvarbetarkåren.

Över huvud taget sker en mycket omfattande ungdomsflykt från Norrbotten på grund av näringslivets ensidighet, otillräckliga möjligheter för yrkesutbildning, ringa industrialisering och bristfälliga kommunikationer m. m. Redan detta är ett stort handikap för Norrbottens ungdom och för landsdelen i dess helhet, men nu bidrar länets största företagare dessutom till otryggheten och vantrivseln även genom en anställningspolitik, som ytterligare animerar ungdomen att söka sig till andra landsdelar.

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår jag,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan lagändring (Lag om förbud mot arbetstagaras avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring), att de inkallade ges bättre garantier än vad de nu ha att återfå sitt arbete efter avslutad värnpliktsutbildning.

Stockholm i januari 1951.

Helmer Holmberg.
